

УДК 658.5(075.8)

Галенін Р. В.

к.е.н., доцент кафедри статистики, АГД та маркетингу

Баценко Л. М.

ст. викладач менеджменту в галузях АПК

Сигида Н. О.

студентка 5-го курсу факультету економіки і менеджменту

Сумський національний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕТАПІВ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ СТРУКТУРОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто основні типи організаційних структур підприємства та їх особливості. Визначено вплив організаційних змін на життєвий цикл підприємства, а також встановлено взаємозв'язок етапів розвитку організаційної структури та життєвого циклу підприємства.

Ключові слова: життєвий цикл підприємства, організаційна структура підприємства, типи організаційних структур, організаційні зміни.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день спостерігається негативна тенденція закриття новостворених підприємств. На це є велика кількість причин, однією з яких є формування неефективної організаційної структури, котра не може швидко та ефективно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі досліджень у сфері менеджменту, широко вивчаються етапи життєвого циклу підприємства та фактори впливу на них, варто відмітити таких науковців, як І. Ансофф, А. Чандлер, Г. О. Козаченко, І. М. Тохтарова та інші. Також науковцями приділяється велика увага питанню розвитку організаційних структур підприємства, серед них є Л. А. Базилевича, С. А. Петренко, М. О. Кизим, В. А. Забродський та інші.

Метою статті є аналіз впливу змін організаційної структури підприємства на його життєвий цикл.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день науковцями у сфері менеджменту досить широко розглядається питання життєвого циклу підприємства, а також факторів впливу на нього. Кожен із науковців тлумачать поняття життєвого циклу по різному. На нашу думку найбільш ґрунтовним є тлумачення Г. О. Козаченка, котрий говорить, що «життєвий цикл – сукупність етапів діяльності системи, що послідовно змінюють один одного, і кожний з яких характеризується певною метою діяльності і станом як великої виробничо-фінансової системи в цілому, так і її структурних одиниць, особливою формою організаційного механізму, що реалізує досягнення стратегічних та оперативних цілей діяльності системи» [1].

Крім невизначеності у тлумаченні життєвого циклу, також існують розбіжності й у формуванні моделей життєвого циклу підприємства. У нашій роботі, ми використаємо узагальнюючі моделі, а саме: етап зародження, етап зростання, етап стабільності та етап занепаду.

Варто відмітити, що переходу підприємства на кожний новий етап життєвого циклу, сприяє велика кількість факторів, котрі класифікуються за такими ознаками:

1. За змінами у функціональній сфері діяльності: економічні; фінансові; управлінські; виробничі; інвестиційні; інформаційні; техніко-економічні.
2. За змінами внутрішнього середовища: цілей; структури; завдань; технологій; в персоналі; ресурсні.
3. За спланованістю зміни: планові; ситуаційні; прогнозовані.
4. За частотою виникнення: разові; постійні зміни [4].

У розрізі даної статті, більш детально розглянемо вплив зміни структури на життєвий цикл підприємства. Зміни структури характеризуються в удосконаленні та (або) в повній реконструкції організаційної структури підприємства (ОСП), що включає в себе введення чи ліквідацію відділів, підрозділів, посадових функцій; перерозподіл

повноважень і відповідальності.

На будь-якому підприємстві здійснюються певні бізнес-процеси, іншими словами сукупність певних видів діяльності, котрі спрямовані на отримання кінцевої мети. Саме завдяки чітко визначеній кількості та послідовності бізнес-процесів і визначається ефективна організаційна структура підприємства. Таким чином, поняття організаційної структури доцільно трактувати так: це сукупність ланок виробництва, матеріальних та фінансових потоків у виробничій системі, взаємозв'язок управлінських органів, що в сукупності спрямовані на досягнення поставлених цілей підприємства.

Зрозуміло, що існує декілька типів організаційних структур, що відрізняються рядом характеристик (рис. 1).

Коротко охарактеризуємо основні типи організаційних структур підприємства. Лінійна ОСП, її суть полягає в тому, що весь комплекс робіт в кожному підрозділі виконується у повній мірі, і кожен виконавець має одного керівника.

Функціональна структура, найчастіше використовується за умов наявності великої кількості спеціалізованих робіт на підприємстві, та ґрунтується на принципах спеціалізації організаційних та управлінських структур за функціональною ознакою.

Більш ефективною, і як наслідок більш застосовуваною ОСП є лінійно-функціональна, яка характеризується поєднанням лінійних та функціональних підрозділів.

ОСП включає в себе лінійну структуру та штаб, тобто підрозділ з питань планування діяльності, аналізу даних, а також формування звітів називається лінійно-штабною організаційною структурою [3].

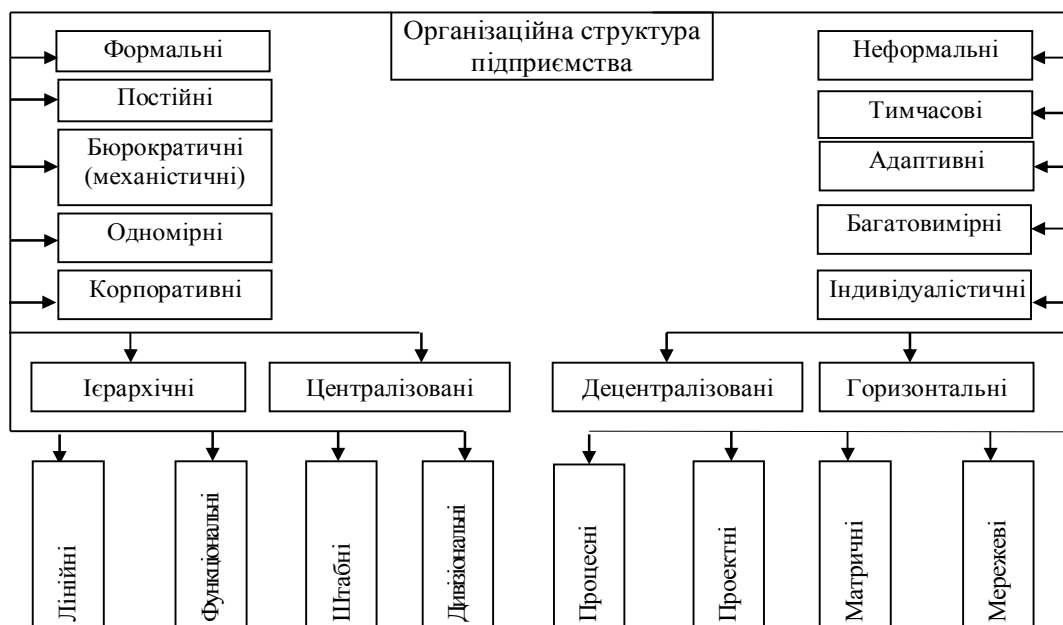

Рис. 1. Класифікація організаційних структур підприємства

Основною особливістю дивізіональної ОСП є децентралізація оперативних функцій управління виробничим підрозділам та централізація загальнокорпоративних функцій на вищому рівні управління.

З метою вирішення конкретно поставленого завдання підприємства, створюється тимчасова, тобто проектна ОСП. Однією із найпоширеніших проектних ОСП є матрична яка через тимчасовий характер має високий рівень адаптивності до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищах.

Одним із найефективніших, на сьогоднішній день, типом ОСП є мережева ОСП. Її особливістю є те, що ресурси (фінансові, трудові, матеріальні) використовуються одночасно на декількох підприємствах, які функціонують у різних сферах.

Особливістю організаційної структури, є те, що обравши один тип ОС, підприємство не може гарантувати собі довготривале ефективне господарювання, оскільки кожна ОСП має свій життєвий цикл.

У загальному вигляді науковцями виділяються такі фази життєвого циклу ОСП: фаза формування, фаза розвитку та фаза біфуркації [5]. Виходячи із самої назви першої фази життєвого циклу ОСП, можна стверджувати, що вона є початковою і включає в себе створення структурних

елементів, а також утворення стійких взаємозв'язків між структурними елементами. Іншими словами дана фаза є фазою розробки ідеї створення підприємства, визначення мети діяльності підприємства та підбір персоналу, і у відповідності до цих факторів, формування необхідних відділів. Варто відмітити, що на цій фазі формування ОСП поступово втрачає соціально-економічну структурну стійкість, тобто під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів ОСП піддається безперервним перетворенням. В процесі господарської діяльності відбувається певне переосмислення раніше поставлених цілей, що й являється поштовхом переходу ОСП на іншу фазу життєвого циклу, якою, є фаза розвитку. На цій фазі спостерігається поступове ускладнення структурних елементів ОСП, також відбуваються досить ґрунтовні зміни як у характері функціонування, так і в самій сутності соціально-економічних механізмів ОСП. Можуть виникати абсолютно нові структурні елементи, по новому формуватися взаємозв'язки між ними, також можливе виникнення нових функціональних якостей уже функціонуючих елементів ОСП, можливе збільшення лінійних менеджерів, що відповідатимуть за ефективне здійснення бізнес-процесів. Зрозуміло, що зміни, навіть у невеликих кількостях, призводять до утворення нової системи взаємозв'язків та реакцій, в процесі функціонування між елементами ОСП. Утворення нових умов функціонування системи не виключає умов функціонування раніше існуючої системи, що й являється поштовхом до конкурування даних систем. Таким чином за умови успішного «приживання» новоствореної системи взаємозв'язків, вся система ОСП реорганізовується у відповідності до нового режиму функціонування. Отже, головною особливістю даної фази, є перехід до нового стану ОСП, який являється структурно стійким до різних факторів впливу. Останньою фазою життєвого циклу ОСП є фаза біфуркації. Схематично зобразимо фактори виникнення біфуркації ОСП (рис. 2).

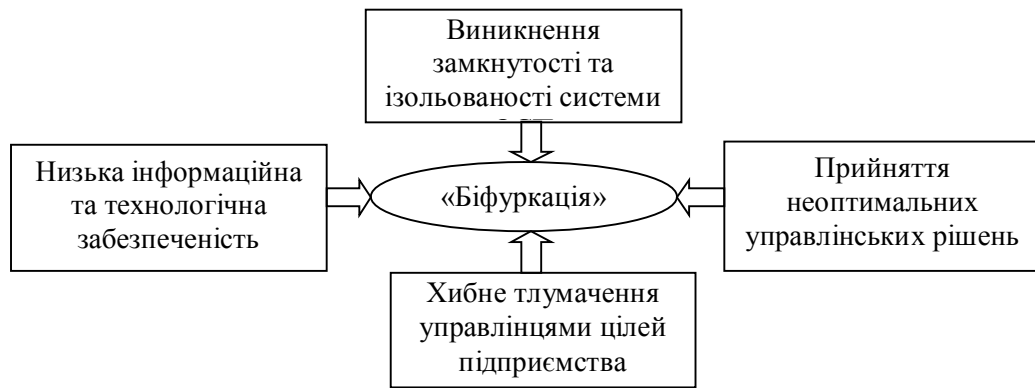

Рис. 2. Фактори біфуркації ОСП

Фаза біфуркації – це рух «вгору» або «вниз» по біфуркаційній гілці, що супроводжується зміною принципів функціонування системи ОСП, ліквідацією взаємозв'язків між елементами систем. Таким чином, з метою руху «вгору» по біфуркаційній гілці, підприємству необхідно реагувати на вищеперераховані фактори, що призведе до ґрунтовних змін у ОСП, а також управління підприємством [2].

Як видно із запропонованої нами схеми взаємозв'язку життєвого циклу організаційної структури та життєвого циклу підприємства, в процесі ефективної діяльності ОСП та в процесі її руху «вверх» по біфуркаційній гілці, підприємство поступово переходить на нові етапи життєдіяльності (рис. 3).

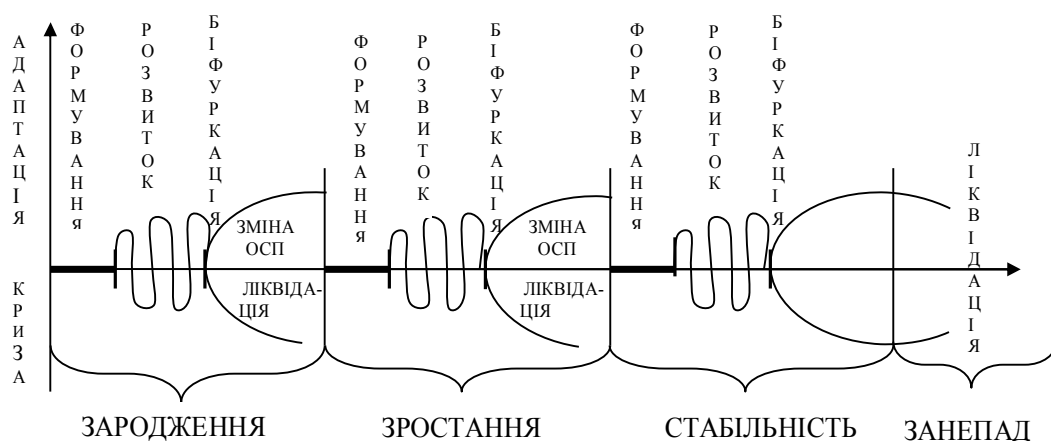

Рис. 3. Взаємозв'язок життєвого циклу організаційної структури та життєвого циклу підприємства, (удосконалено на основі [5])

Висновки. Таким чином, на основі проведеного нами аналізу, ми можемо стверджувати що поняття життєвого циклу підприємства та

організаційної структури є взаємопов'язаними. Саме вдосконалення організаційної структури, шляхом формування нових взаємозв'язків між її елементами та створення нових підрозділів, забезпечує ефективний розвиток та довготривале функціонування підприємства, тобто проходження ним всіх етапів життєвого циклу.

Список використаної літератури

1. Козаченко Г. О. Формування механізму стратегічного управління великими виробничо-фінансовими системами промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец 08.07.01 / Г. О. Козаченко; Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 1998.
2. Коршунов И. А., Гапонова О. С. Этапы развития организационной структуры молодых инновационных компаний // Инновации. – 2013. – № 1. – С. 3-4.
3. Петрено С. А. Порівняльний аналіз моделей організаційних структур підприємства // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. Том 2. – 2010. – № 1. – С. 247
4. Подольчак Н., Стеців С. Формування та використання типових змін на етапах ЖЦП // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 4. – С. 87-89.
5. Тохтарова І. М. Життєвий цикл організаційної структури управління підприємством: підходи до формування етапів // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 6. – С. 109 - 110.

ГАЛЕНИН Р. В., БАЦЕНКО Л. Н., СИГИДА Н. А. ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭТАПОВ ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА ПРЕДПРИЯТИЯ И ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены основные типы организационных структур предприятия и их особенности. Установлено влияние организационных

изменений на жизненный цикл предприятия, а также установлена взаимосвязь этапов развития организационной структуры и жизненного цикла предприятия.

Ключевые слова: жизненный цикл предприятия, типы организационных структур предприятия, организационные изменения, этапы жизненного цикла организационной структуры предприятия.

**GALENIN R. V., BATSENKO L. M., SYHYDA N. O.
INTERRELATION OF STAGES OF LIFE CYCLE OF THE ENTERPRISE
AND ENTERPRISE'S ORGANIZATIONAL STRUCTURE**

This paper reviews the main types of organizational structures of companies and their features. We describe the impact of organizational changes in the life cycle of the enterprise, as well as the interrelation of the stages of organizational structure and life cycle of the company.

Keywords: life cycle of enterprise, types of organizational structures of enterprise, organizational change, stages of life cycle of enterprise's organizational structure.